ଶ୍ରୀମତୀ କେୱାଲ୍ ପତି

ବନାମ

ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ଏପ୍ରିଲ 6,1995

[ଆର୍. ଏମ୍. ସାହାଇ ଏବଂ ଏସ୍. ବି. ମଜମୁଦାର, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ, 1950: ଅନୁଚ୍ଛେଦ 21 ।

ଜୀବନ ଅଧିକାର - ବଞ୍ଚିତକରଣ ଆଇନର ବିପରୀତ – କ୍ଷତିପୂରଣ - ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିବା ଦୋଷୀଙ୍କୁ ସହ-ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା – ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେଲା - ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିବା ଦୋଷୀଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ - ମୃତ ଦୋଷୀଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ପିଲାମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ, ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ସଂହିତାର ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିବା ଜଣେ ଦୋଷୀ, କାରାଗାରରେ ଜଣେ ସହ-ଅଭିଯୁକ୍ତ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ମୃତ ଦୋଷୀଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ପିଲାମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ ଏକ ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଆବେଦନ ଦାୟର କରିଥିଲେ ।

ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ : ଜଣେ କଏଦୀ ତାଙ୍କର ସାମ୍ବିଧାନିକ ଅଧିକାର ପାଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ସେହି ସୀମା ବ୍ୟତୀତ ଯାହାକୁ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଇଛି । ଯଦିଓ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଜଣେ ଦୋଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିଲେ ତଥାପି କାରାଗାରରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇନଥିଲେ । ଯେହେତୁ ସେ କାରାଗାରରେ ଥିବାବେଳେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଥିଲା, ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କ ଜୀବନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ଆଇନ ବିରୋଧୀ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ତିନି ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ଛାଡି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଏବଂ ସ୍ନେହରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛି । ସେମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର । ଏହି ଆଦେଶ

ତାରିଖରୁ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତରଦାତା-ରାଜ୍ୟକୁ 1,00,000 ଟଙ୍କା ଜମା କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି।

ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ କୋରାଲି ମୁଲିନ ବନାମ ପ୍ରଶାସକ, କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ଦିଲ୍ଲୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ, AIR (1981) ଏସ୍. ସି. 746 ଏବଂ *ଏ. କେ. ରୟ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର,* AIR (1982) S.C. 710 ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା : ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଆବେଦନ (ଫୌଜଦାରୀ) ସଂଖ୍ୟା 1119/1991।

(ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 32 ଅନୁଯାୟୀ)

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ କେ. ଭି. ବିଶ୍ୱନାଥନ।

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏ. ଏସ୍. ପୁଣ୍ଡିର।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ନିମ୍ନଲିଖିତ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା :

ବାରାଣସୀର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କାରାଗାରରେ I.P.C. ର ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିବା ବେଳେ ଜଣେ ସହ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇଥିବା ମୃତ ରାମଜିତ ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଠାଯାଇଥିବା ଏକ ଚିଠିରେ ଏହି ଆବେଦନକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଉଭୟ ଆଇନ ଏବଂ ସହାନୁଭୂତି ଆଧାରରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ କାରାଗାରର ମହାନିରୀକ୍ଷକ ଏବଂ ବାରାଣସୀର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କାରାଗାରର ଅଧୀକ୍ଷକଙ୍କ ଠାରୁ ବିବରଣୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତି ଯେ ରାମଜିତ ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କୁ ସହ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ବାରାଣସୀର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କାରାଗାରର ଡେପୁଟି ଜେଲର୍ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରତିଆରୋପ ଶପଥ ପତ୍ର ଦାୟର କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ରାମଜିତ୍ ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କୁ ସହ-ଅଭିଯୁକ୍ତ ହାପୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଧାରା 303 ଅନୁଯାୟୀ ମାମଲା ରୁଜୁ ହୋଇଛି । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ସତ୍ୟପାଠ ମଧ୍ୟ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ମୃତ ଦୋଷୀଙ୍କ ପରିବାରକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ କାରାଗାର ନିୟମାବଳୀରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ।

ରାମଜିତ ଉପାଧ୍ୟାୟ ଜଣେ ଦୋଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ କାରାଗାରରେ ନମ୍ବରଦାର ଭାବେ କାମ କରୁଥିଲେ । ସହ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସେ କଠୋର ଥିଲେ । ନମ୍ବରଦାର ଭାବରେ ତାଙ୍କର କଠୋର ଆଚରଣ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କୁ ସହ-ଅଭିଯୁକ୍ତ ହାପୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ରାମଜିତ ଉପାଧ୍ୟାୟ ଜଣେ ଦୋଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିଲେ, ତଥାପି କାରାଗାରରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇନଥିଲେ । ଜଣେ କଏଦୀ ତାଙ୍କର ସାମ୍ବିଧାନିକ ଅଧିକାର ପାଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ସେହି ସୀମା ବ୍ୟତୀତ ଯାହାକୁ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଇଛି *(ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ କୋରାଲି ମୁଲିନ୍ ବନାମ ପ୍ରଶାସକ, କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ଦିଲ୍ଲୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ, AIR 1981 SC 746 ଏବଂ A.K. ରୟ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର, AIR (1982) SC710* ଦେଖନ୍ତୁ) । ତେଣୁ ସେ ସୁରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଥିଲେ । ଯେହେତୁ ସେ କାରାଗାରରେ ଥିବାବେଳେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଥିଲା, ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କ ଜୀବନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ଆଇନ ବିରୋଧୀ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ତିନି ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ଛାଡି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଏବଂ ସ୍ନେହରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛି । ଯେହେତୁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନେ ତାଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିବା ସମୟରେ ଏହା ଘଟିଛି, ଆମେ ମତ ରଖିଛୁ ଯେ ସେମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ।

ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ଆବେଦନକୁ ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଛି ଯେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ଆଜିଠାରୁ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଅଦାଲତର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ନିକଟରେ 1,00,000 ଟଙ୍କା ଜମା କରିବ । ଏହି ରାଶିରୁ 50,000 ଟଙ୍କା ଯେକୌଣସି ଜାତୀୟକରଣ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ସ୍ଥାୟୀ ଜମା ଭାବରେ ଜମା କରାଯିବ ଏବଂ ଏହାର ସୁଧ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ପରିଚୟ ବିଷୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ପରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅବଶିଷ୍ଟ ରାଶି ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ସମସ୍ତ ସନ୍ତାନ ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କ ହେବା ପରେ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ ଜମା ରାଶି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଯଦି ପିଲା ବଡ଼ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ, ତେବେ ବଞ୍ଚିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ରାଶି ସମାନ ଭାବରେ ବଣ୍ଟାଯିବ ।

ଟି. ଏନ୍. ଏ.

ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :

କ୍ରିଷ୍ଣା ଦାଶ

ଅନୁବାଦିକା, ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।